(א)איזו היא שגגת שבועת ביטוי לשעבר אי דידע מזיד הוא אי דלא ידע אנוס הוא א"ל (ב)באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן או לאו כמאן (ג)כמונבז דאמר שגגת קרבן שמה שגגה אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דמונבז אלא (ד)בכל התורה כולה דלאו חידוש הוא אבל הכא דחידוש הוא דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי קרבן דילפינן מע"ז והכא מייתי אפילו רבנן מודו בעא מיניה רבינא מרבא נשבע על ככר ומסתכן עליה מהו מסתכן לישרי ליה מר אלא מצטער ואכלה בשגגת שבועה מאי א"ל תנינא (ה)(ג)שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו (ו)אמר שמואל (ז)גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר (1)לבטא בשפתים מיתיבי בשפתים ולא בלב גמר בלבו מנין ת"ל (1)לכל אשר יבטא האדם בשבועה הא גופה קשיא אמרת בשפתים ולא בלב והדר אמרת גמר בלבו מנין אמר רב ששת הא לא קשיא הכי קאמר בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא גמר בלבו סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא אלא לשמואל קשיא אמר רב ששת תריץ ואימא הכי בשפתים (ח)ולא שגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורין גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא האדם מיתיבי (2)מוצא שפתיך תשמור ועשית אין לי אלא שהוציא בשפתיו (ו)גמר בלבו מנין ת"ל (3)כל נדיב לב שאני התם דכתיב כל נדיב לב ונגמר מינה משום דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד (ט)וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר הוו חולין וקדשים (י)וחולין מקדשים לא גמרינן: מתני'

איזו היא שגגת [שבועת] ביטוי לשעבר. כיון דבעינן אדם בשבועה היכי משכחת לה שוגג: **אי דידע.** בשעת שבועה שהוא נשבע לשקר: **מזיד הוא.** וקרא כתב(ט) ונעלם. בשלמא להבא משכחת לה שבשעת שבועה דעתו מיושבת עליו ולאחר זמן נתעלמה ממנו שבועה: **כמונבז.** במסכת שבת בפרק כלל גדול: ה"ג **דבכל התורה לא אשכחן לאו דמייתי קרבן.** בלא כרת: **לישרי ליה מר.** וכיון דאי אתא לקמן שרינן ליה לכתחלה כי אכיל ליה בהעלם שבועה לא עבר על שבועתו: **מלטער.** (ט)ברעב ואי נמי לא נעלמה ממנו היה אוכלה ואכלה בשוגג בהעלם שבועה: **לא שב מידיעתו כו'.** והאי נמי לא שב מידיעתו הוא: **צריך שיוציא.** ואם לא הוציאה בשפתיו אינה שבועה: **ולא שגמר בלבו להוציא.** שלא נתכוין שתהא שבועה עד שיוציאנה בשפתיו: **גמר בלבו סתם.** שתהא שבועה בגמר לבו מנין כו': **מוצא שפתיך.** גבי נודר להביא קרבן כתיב: **תרומה וקדשים.** תרומת מלאכת המשכן כתיב בה כל נדיב לב הביאו וגו' וגבי קדשים כתיב בחזקיהו בספר דברי הימים (ב כט) וכל נדיב לב עולות: מתני'

ואי דלא ידע אנוס הוא. תימה אדקשיא ליה אברייתא תקשה ליה אמתני' דפ' שבועת העדות (לקמן דף ל.) דתנן על (א) שגגתו עם זדון העדות וי"ל דשמא פשיטא ליה להש"ס בשבועת העדות דשגגת קרבן שמה שגגה דאפי' מזיד חייב בו אבל שבועת ביטוי ס"ד דלא שמה שגגה דכיון דלא מיחייב אמזיד בעינן שגגה מעלייתא והא דפשיטא ליה לקמן בשבועת העדות דאונס פטור נראה דפשיטא ליה משבועת ביטוי דאע"ג דכתיב ביה ונעלם פטר ביה אונס כ"ש שבועת העדות דלא כתב ביה ונעלם דפטור:

אפילו תימא רבנן כו'. בר"פ כלל גדול (שבת דף סט: ושם) גבי הא דאמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד שישגוג בלאו שבה ופריך מהא דתניא איזהו שגגת שבועת ביטוי לשעבר דאמר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לאו והיה שם בספרים מני אילימא מונבז (ב) השתא בכל התור' כולה דלאו חידוש הוא אמר מונבז דשגגת קרבן שמה שגגה הכא דחידוש הוא לכ"ש אלא לאו רבנן וע"כ לא פליגי רבנן עליה דמונבז אלא בכל התורה כולה דלאו חידוש הוא אבל הכא דחידוש הוא לא תיובתא דאביי תיובתא ורש"י אינו גורס גירסא זו כי קשה לו והא לא אתיא ברייתא לאשמועינן דשגגת קרבן שמה שגגה אלא לאשמועינן היכי אשכחן שגגת שבועת ביטוי לשעבר ובשמעתא דהיק נמי לאשכוחי דקאמר היכי דמי כו' וגרס הקונט' הא מני מונבז היא ופירש אבל לרבנן לית להו שבועת ביטוי לשעבר והקשה הרב רבי אליעזר ממגנצ"א לפירושו דמאן האי תנא דפליג עליה דמונבז התם רבי עקיבא ואיהו אית ליה שבועת ביטוי לשעבר כדאמרי' לעיל והשיב לו רשב"ם דה"פ הא מני מונבז היא אבל לרבנן משכחת לה בענין אחר כגון דאמר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם יש בה לאו או לא וסבור שיש בה עשה וקשיא לר"ת דהכא בשמעתין מסקינן דאפי' לרבנן שגגת קרבן שמה שגגה ויש לומר דלית ליה דאביי ולאביי משכחת להו לרבנן כדפרישית ולפי זה מתיישב נמי גירסא ראשונה דהשתא משמע דברייתא אתיא לאשמועינן דשגגת קרבן שמה שגגה מדלא נקט איני יודע אם יש בה לאו אם לא: **מצטער** ואכלה בשוגג מהו. פי' בקונטרס שאפי' היה זכור היה אוכלה וקשה דאם כן למה נקט מלטער ונראה לפרש דמלטער על מה שאינו שוכח שהיה לרעו שישכח כדי שיאכל אבל במזיד לא היה אוכל ופשיטא דלאו היינו שב מידיעתו כיון שברצונו היה שוכח כדי שיאכל: **צריך** שיוציא בשפתיו שנאמר לבטא בשפתים. נראה דמפשטא דקרא קדריש ולא משום דאייתר להכי מדפריך בסמוך ונגמר מיניה וקאמר נמי משום דהוה תרומה וקדשים ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין והשתא א"כ למה ליה קרא בשבועת ביטוי לבטא בשפתים אלא אינו מיותר לכך: **אלא** לשמואל קשיא. ואם תאמר ודשמואל נמי יפרש הכי ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו וי"ל שהאמורא יש לו לפרש דבריו יותר: **גמר** בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם מנין. השתא משמע דמקרא קדריש הא דלא מיתסר אלא בפת חטין דאזלינן בתר דברים שבלב כשאין הפה מכחיש והא דקאמר שמואל צריך להוציא בשפתיו היינו שצריך להזכיר פת אבל חטין אין צריך להזכיר ותימה דבפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כ:) תנן נודרין להרגים ולחרמים ולמוכסין שהן של תרומה כו' ושל בית המלך כו' ומפרש בגמ' דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינן של בית המלך ומסיק שאומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין אפשר משמע דלא שרי אלא במקום אונס ואע"פ שאומר בלבו היום והכא נמי ליתסר אע"פ שאומר בלבו חטין וי"ל דהתם איירי בעם הארץ דלא התירו לו אלא גבי אונסין כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים אבל לת"ח שרי אפי' שלא במקום אונס וכן מוכח דטעמא הוי משום דלא מהימנינן ליה כמה דקאמר שהיה בלבו היום דקאמר לגבי אונסין אפשר משמע אפשר שהיה כדבריו שהיה בלבו היום והכי נמי אשכחן בפ' ב' דנדרים (דף כ.) דמפליג בין ת"ח לע"ה גבי נדר בחרס ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים ואי הוה אמרינן דגבי אונסא אפי' מדירו על דעתו שרי הוה אתי שפיר דבלא אונס אסור אפי' אומר בלבו כדמשמע בסוף פירקין (דף כט.) גבי משה שהשביע את ישראל על דעת הקב"ה ועל דעתו ועוד נראה דהכא דסתם פת הוי דחטין להכי שרי אפי' שלא במקום אונס ואם תאמר בההיא דריש מס' נזיר (דף ג:) דתנן האומר אהא הרי זה נזיר ופריך בגמ' דלמא אהא בתענית קאמר ומוקי שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו ופריך דלמא לפטרו מקרבנותיו קאמר ומשני דאמר בלבו והשתא כיון דגמר בלבו להיות נזיר למה לי נזיר עובר לפניו הא הכא לא בעינן פת חטין עובר לפניו וי"ל דהתם במאי דקאמר אהא לא משמע כלל לשון נזירות אם אין הנזיר עובר לפניו והוי כאילו גמר בלבו להיות נזיר ולא הוציא כלום בשפתיו אבל הכא סתם פת הוי דחטין: **שאני** התם דכתיב וכל נדיב לב. משמע דהכא מודה שמואל דאין צריך להוציא בשפתיו והא דאמר בספ"ק דחגיגה (דף י. ושם) היתר נדרים פורחים באויר דקאמר ר' יצחק בגמ' יש להם על מה שיסמכו דכתיב וכל נדיב לב ודחי דלמא לאפוקי מדשמואל לאו משום דלית ליה (ט)דשמואל אלא כלומר דלא ס"ל הכא כדשמואל:

משום דהוו תרומה וקדשים כו'. גבי קדשים כתיב שהביאו בעזרה (דה"ב כט) כל נדיב לב עולות ° וגבי תרומה כתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם שניטלה במחשבה ואע"ג דתרומה חול אצל קדשים כדאמר בריש האיש מקדש (קדושין דף מא:) ולא ילפינן מקדשים מ"מ קדשים נילפו מיניה הלכך הוו שני כתובים הבאים כאחד וקונט' פי' דתרומה היינו תרומת המשכן דכתיב וכל נדיב לב הביאו לקיים

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ז:

סח ב מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה ב:

סט ג מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה יא:

ע ד ה מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' י ופ"ב מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רי סעיף א וסי' רלט ס"א:

עא ו מיי' פי"ד מהל' מעשה קרבנות הל' יב:

◆

רבינו חננאל

איזו היא שגגת שבועת ביטוי לשעבר. אי דידע מזיד הוא אי לא ידע ונשבע אנוס הוא כרב כהנא ורב אסי א"ל באומר יודע אני שבשבועה זו אסורה. אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לאו. ולא תימא כמונבז דמחייב קרבן בשוגג על מאן דידע בשעת מעשה האיסור שעשה ולא ידע שהעושה הוא מביא קרבן אלא אפי' לרבנן דאמרי שגגת קרבן לא שמה שגגה. הכי האי מזיד הוא ולאו בר קרבן הוא הכא מודו רבנן דכיון דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו גרידתא דמייתי קרבן דילפינן מע"ז שנאמר ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת וכתיב התם תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' אשכחן דהוקשה התורה כולה לע"ז. מה ע"ז דבר שחייבין עליה זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. הכא בשבועה כיון דחדוש הוא דחייבין בה על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן לאו גרידתא אפילו רבנן מודו. והא דמונבז ורבנן מפורשת בשבת בפרק כלל גדול: בעא מיניה רבינא מרבא נשבע על ככר שלא יאכלנה ומצטער עליה. כלומר הרעב מצערו ואין שם זולתה ואכלה בשוגג מהו. א"ל תניתוה או הודע אליו חטאתו השב מידיעתו. כלומר מי שיעשה בשגגה כיון שאתה מודיעו שאסור הוא פורש והוי שמביא קרבן על שגגתו. והאי נמי שב מידיעתו הוא וחייב קרבן. וי"א כיון שמצטער עליה אע"ג שאתה מודיעו לא פריש. אפי' אם אכלו בשוגג כמו מזיד חשיב: אבל הנשבע על ככר ומסתכן אם לא יאכלנה שרינן ליה למיכלה: אמר שמואל גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו שנאמר לבטא בשפתים. ומותבינן עליה מהא דתניא בשפתים ולא בלב כו'. ופריק רב ששת תרדה. ופריק (א) רבא בשפתים ולא שנגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורים שפטור בפת חטין שהרי לא הוציא בשפתיו פת חטין ופטור בפת שעורים שהרי לא גמר בלבו. אלא גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם מנין שחייב ת"ל לכל אשר יבטא האדם בשבועה. ואהדרי הא תיובתא משמואל: מיתיבי מוצא שפתיך תשמור. אין לי אלא המוציא בשפתיו. גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב. ופרקינן לשמואל שאני התם דפריש בה קרא כל נדיב לב. ומשום דהוו שני כתובים הבאים כאחד. קדשים הא דאמרן. ותרומה דכתיב בה ונחשב לכם תרומתכם מלמד שהתרומה ניטלת באומד ובמחשבה. לא גמרינן מינייהו. ומ"ד מלמדין הוו להו שבועות כגון הא דשמואל חולין ותרומה וקדשים קדש וחולין מקדשים לא ילפי דקדשים חמירי לפיכך אתמר אפילו גמר בלבו. וגרסינן בפסחים פרק תמיד נשחט (דף סג) ר' מאיר סבר בעינן פיו ולבו שוין. ורבנן סברי בעינן פיו ולבו שוין. איתיביה אביי המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר כו' עד שאני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאיני נהנה לזה ואמר לזה. לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין. וכיון דמתבנין מהא שמע מינה דהלכתא היא:

מסורת הש"ס

א) שבת סט: [ע"ש היטב], ב) [לקמן לא:], ג) [שבת סח: סט.], ד) [שבת סט. יומא פ. הוריות ב. יח. חולין ה:], ה) חגיגה י., ו) [קדושין כד. וש"נ], ז) [פסחים מה. נזיר לז:], ח) [ויקרא ה], ט) בדבר כל"ל. רש"ל, י) [נ"ל לשמואל].

◆

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: ויקרא ה ד

2. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַייָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד

3. וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַייָ: שמות לה כב

וַיַּעַן יְחִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר עַתָּה מִלֵּאתֶם יֶדְכֶם לַייָ גֹּשׁוּ וְהָבִיאוּ זְבָחִים וְתוֹדוֹת לְבֵית יְיָ וַיָּבִיאוּ הַקָּהָל זְבָחִים וְתוֹדוֹת וְכָל נְדִיב לֵב עֹלוֹת: דברי הימים ב כט לא

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואי כו' על שגגתו עם: (ב) ד"ה אפי' כו' מונבז פשיטא השתא:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה משום וכו' וגבי תרומה כתיב ונחשב. עיין גיטין דף לא ע"א תוס' ד"ה כמחשבה:

◆

מוסף רש"י

איזוהי שגגת שבועת בטוי לשעבר. בשלמא להבא, כגון שלא אוכל, משכחת לה כגון שנתעלמה השבועה ואכל, אלא לשעבר כגון שאכלתי והוא לא אכל אין כאן שוגג, דאי כסבור שאכל כשהוא נשבע אינו חייב קרבן, דתניא האדם בשבועה פרט לאנוס, כלומר האדם בשבועה שיהא אדם בשעת שבועה, שתהא דעתו עליו בשעת שבועה, ופרשינן לה לאפוקי כי האי גוונא, והשתא לא משכחת שגגה (שבת סט.). **יודע אני ששבועה זו אסורה.** ונזהרתי על כך, אבל איני יודע כו'. דאי בנתעלמה ממנו אזהרת שבועה אין לך אונס בשעת שבועה כזה (שם). **שב מידיעתו.** הפורש ונבדל ממחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ונמו"ר גרם היושב, שאם היה יודע שהוא אסור היה יושב ומבטל מעבירה זו (חולין ה:). **גמר בלבו.** שבועה או נדר או הקדש (חגיגה י.). **אין מלמדין.** מהדדר מכתיב לאחד ולא ילפא מתכרים שמע מינה דוקא הני קאמר (פסחים מה.). מלמד להו כתיב אחד ונגמר כולהו מיניה (קדושין כד.).

א) נ"י רבינו אמר רבא תריץ כו' וכ"ה בהרי"ף וגו' ור"ן מינג.